

ต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*

Model Religious Practices of Monks in the New Normal Era under the Epidemic Situation of the Disease Coronavirus 2019 (COVID-19)

พระมหาอำคา วรปัญญา, พระพลากร สุมงกุล และศิริวดี วิวิธคุณากร

Phramaha Amka Worapanyo, Phra Phalakorn Sumangalo and Sirivadee Wiwithkhunakorn

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Mahasarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phramahaamka994479979@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และทำการสังเคราะห์ต้นแบบการขับเคลื่อนการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ที่เหมาะสม เพื่อรับมือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้หลักอริยสัจ 4 เพื่อจะได้รู้ เข้าใจเรื่องผลกระทบ สาเหตุ วิธีการป้องกันและวิธีการรักษา ร่วมกับหลักปรีชาญาณ ปหานะ สัจฉิกิริยา และภาวนา ด้วยการบูรณาการตามแนวคิดวงจรคุณภาพ “PDCA” เป็นการวางแผนเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติศาสนกิจ พระสงฆ์มีความรู้ เข้าใจว่าโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีวิธีป้องกันอย่างไร พุทธศาสนิกชนมีความรู้ เข้าใจแนวทางการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง โดยมีพระสงฆ์เป็นต้นแบบทั้งการสอน และการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่าง เช่น การเว้นระยะห่าง การสวมหน้ากากผ้า/หน้ากากอนามัย การล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่ เจลแอลกอฮอล์ โดยยึดหลัก D-M-H-T-T-A และหลัก Universal Prevention for Covid-19 มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ การทำวัตรเช้า-เย็น การลงพระปาฏิโมกข์ การจัดงานอุปสมบท การจัดงานมงคลและอวมงคล การออกบิณฑบาต การเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจนอกวัด การปฏิบัติตนของพุทธศาสนิกชนที่มาทำบุญในวันสำคัญ

*ได้รับบทความ: 2 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 24 พฤศจิกายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2565

Received: September 2, 2021; Revised: November 24, 2021; Accepted: March 27, 2565

ทางศาสนา ได้แก่ วันธรรมสวนะหรือวันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เป็นต้น เพื่อให้มีวิถีการปฏิบัติที่ถูกต้อง โดยไม่ขัดแย้งกับหลักศาสนา พร้อมกันนี้ยังเป็นการส่งเสริมสุขภาพให้เป็นสุขทั้งร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม อารมณ์ สังคม และปัญญา บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ เกิดเป็นวัฒนธรรมวิถีชีวิตหรือกิจวัตรประจำวัน อันเป็นแนวทางการปฏิบัติศาสนกิจในยุคนิวนอร์มัล

คำสำคัญ: การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์; ยุคนิวนอร์มัล; ไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

Abstract

The objective of article is studying the concept about model religious practices of monks in the new normal era under the epidemic situation of the disease coronavirus 2019 (COVID-19) and to synthesize model guidelines for driving appropriate religious practices of monks to cope with the situation that arises by four noble truths. To know and understand about effect, cause, protection method and treatment method together with comprehension, abandonment, realization and development by integrating according to the quality cycle concept "PDCA, this is planning for promotion religious practices. The monks have knowledge and understand that how can Disease Coronavirus 2019 (COVID-19) be prevented?. The Buddhist have knowledge and understand about guidelines for conducting oneself correctly by the monks as models for teaching and practices such as spacing, wear a cloth mask/ hygienic mask, frequent hand washing with soap and alcohol gel or stick to D-M-H-T-T-A and Universal Prevention for Covid-19 to guidelines for religious practices through various religious practices such as morning and evening routine, paying homage to the Patimokkha, ordination ceremony, auspicious and auspicious events, issuing alms, traveling to perform religious activities outside the temple, the practices of Buddhists who come to make merit on important religious days include : Buddhist holy day, Makha bucha day, Visakha bucha day, Asanha bucha day, Buddhist lent day, End of Buddhist lent day and etc. To have the way correct practices without conflicting with religious principles and promote health and well-being of body, mind, behavior, emotion, social and wisdom. Achieve the ultimate goal is born as a culture, way of life or routine which is the guidelines of religious practices in new normal era.

Keywords: Religious practices of monks; New normal era; Coronavirus 2019 (COVID-19)

1. บทนำ

การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์นับแต่อดีตถึงปัจจุบันมี 2 อย่าง คือ 1) การปฏิบัติศาสนกิจเฉพาะบุคคล และ 2) การปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสังคม พระพุทธศาสนาจึงมีหน้าที่หลักคือ แก้ไขปัญหาชีวิตของมนุษย์ ทั้งส่วนเฉพาะบุคคลและสังคม (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต), 2530, หน้า 4-5) เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และประโยชน์ร่วมกัน ทั้งในปัจจุบันและอนาคต (ส.นิ. (ไทย), 16/23/40) การปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์จึงไม่ได้จำกัดอยู่ภายในวัดเท่านั้น แต่ยังต้องเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสังคมทั้งในยามปกติและยามวิกฤตต่างๆ ที่เกิดขึ้นด้วย เห็นได้จากสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ทรงดำริว่า “วัดในพระพุทธศาสนาเป็นศูนย์กลางของชุมชนคู่กับสังคมไทยมานานนับตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน นอกจากเป็นที่พำนักของพระภิกษุสามเณรแล้ว ยังเป็นสถานสงเคราะห์อนุเคราะห์ชุมชนในยามที่ประชาชนประสบกับความลำบาก” (สำนักงานเลขาธิการสมเด็จพระสังฆราช, 2563) โดยเฉพาะในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

การอุบัติขึ้นของ “ไวรัสโคโรนา” หรือ “COVID-19” เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 พบครั้งแรกที่นครอู่ฮั่น เมืองหลวงของมณฑลหูเป่ย์ ประเทศจีน ทางองค์การอนามัยโลก จึงได้ประกาศให้การระบาดครั้งนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 และประกาศให้เป็นโรคระบาดทั่วโลก

ในวันที่ 11 มีนาคม พ.ศ. 2563 (World Health Organization, 2020) ในประเทศไทย พบว่ามีผู้ป่วยยืนยันสะสมตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 14 เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ทั้งหมด 2,018,410 ราย (ศูนย์ข้อมูล COVID-19, 2564) และจำนวนผู้ติดเชื้อส่วนหนึ่งเป็นพระสงฆ์สามเณร โดยพบว่า พระสงฆ์ที่ป่วยด้วยโรคไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ติดจากพระสงฆ์สามเณรที่ไปศึกษาเล่าเรียนอยู่ต่างประเทศ และเดินทางกลับภูมิลำเนาโดยไม่กักตัวและไม่ได้ผ่านการตรวจเชื้อ และบางส่วนไปปฏิบัติศาสนกิจนอกวัดทั้งภายในจังหวัดและต่างจังหวัด เมื่อกลับถึงวัดก็ไม่ได้ชำระล้างหรือสรงน้ำผลัดเปลี่ยนจีวรโดยทันที จึงเป็นเหตุให้เกิดการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้มีผู้เสียชีวิต/มรณภาพจากการติดเชื้อมากมาย จึงขอความร่วมมือพระสงฆ์ สามเณร สวมใส่หน้ากากอนามัยหรือหน้ากากผ้า เว้นระยะห่างทางสังคม ทำความสะอาดร่างกายและเครื่องนุ่งห่มหลังกลับจากบิณฑบาตตามสมควร เพื่อเป็นการป้องกันเชื้อโรคต่างๆ เป็นต้น (มหาเถรสมาคม, 2564)

ผู้ศึกษาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สำหรับพระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร สัปเหร่อ และประชาชนทั่วไป เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องในการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และประชาชนที่มาทำบุญที่วัดในยุคนิวนอร์มัล อีกทั้งเป็นการสนับสนุนนโยบายรัฐบาลและมหาเถรสมาคม ในการดำเนินมาตรการและป้องกันการ

แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงกำหนดวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ 2) เพื่อศึกษาต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) และ 3) เพื่อสังเคราะห์ต้นแบบการขับเคลื่อนการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2. แนวคิดเกี่ยวกับต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์

กุลบุตรผู้ที่เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติศาสนกิจหรือกิจของสงฆ์ ถือว่าเป็นเครื่องมือสำคัญที่สร้างพระสงฆ์ให้มีคุณภาพพระโบราณจารย์ท่านได้วางหลักกิจวัตร เพื่อให้สะดวกต่อการเข้าใจและง่ายต่อการปฏิบัติ เริ่มต้นจากกิจวัตรประจำวัน 10 อย่าง ได้แก่ 1) บิณฑบาต 2) กวาดลานวัด 3) ปลงอาบัติ 4) ทำวัตร-สวดมนต์ 5) ขวนขวายปัจจัย 6) อุปัฏฐากอุปัชฌาย์และภาวนา 7) บริหารสิ่งของและร่างกาย 8) ศึกษาเล่าเรียนหลักวิชาความรู้ต่างๆ ทั้งปริยัติ ปฏิบัติและปฏิเวธ 9) เอาใจใส่ของสงฆ์และกิจของสงฆ์และ 10) ดำรงตนให้น่าไว้วางใจ (พุทธทาส ภิกขุ, 2544) เป็นสมณปฏิบัติเริ่มต้นก่อนที่จะขยายไปสู่ศาสนกิจอื่นๆ จะต้องศึกษา ฝึกฝน ขัดเกลาตนเองตามความเหมาะสมกับจุดมุ่งหมายและระยะเวลาที่เข้ามา

บวชในพระพุทธศาสนา โดยพระธรรมกิตติวงศ์กล่าวว่า “กิจวัตร” หมายถึง กิจทางพระพุทธศาสนาที่ทำเป็นประจำ เช่น ทำวัตรเช้า-เย็น เป็นต้น (คมชัดลึก, 2554) เมื่อมองย้อนกลับไปในสมัยพุทธกาล พบว่า พุทธกิจที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญในแต่ละวันนั้น ประกอบด้วย 5 อย่าง ได้แก่ 1) ปุโรหิตกิจ เป็นพุทธกิจเวลาเช้า ทรงเสด็จออกบิณฑบาตเพื่อโปรดสัตว์โลกผู้ต้องการบุญ 2) ปัจฉาภัตตกิจ เป็นพุทธกิจเวลาบ่าย แสดงธรรมแก่คนผู้สนใจในการฟังธรรม 3) ปุริมยามกิจ เป็นพุทธกิจเวลาค่ำ ทรงประทานพระโอวาทให้กรรมฐานแก่ภิกษุทั้งหลาย 4) มัชฌิมยามกิจ เป็นพุทธกิจเวลาเที่ยงคืน ทรงแสดงธรรมและตอบปัญหาแก่เทวดาทั้งหลาย 5) ปัจฉิมยามกิจ เป็นพุทธกิจเวลาใกล้รุ่ง ทรงตรวจดูสัตว์โลกที่อาจจะรู้ธรรม ผู้มีอินทรีย์แก่กล้า แล้วเสด็จไปโปรดสั่งสอน (ที.สี.อ. 11/147-152) จากพุทธกิจทั้ง 5 นี้ ชี้ให้เห็นว่า พระองค์ทรงปฏิบัติด้วยพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้ข้ามห้วงทุกข์ และสถาปนาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง

สรุปว่า ต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ หมายถึง กิจวัตรหรืองานทางศาสนาที่พระสงฆ์ และสามเณรพึงปฏิบัติเป็นประจำทั้งศาสนกิจส่วนตัว และศาสนกิจเพื่อสังคม เช่น การออกบิณฑบาต กวาดลานวัด บริหารสิ่งของและร่างกาย ศึกษาเล่าเรียน สอนธรรมแก่ชาวบ้าน ดูแลรักษาวัด เผยแผ่ศาสนา ปลงอาบัติ ลงพระปาฏิโมกข์ ลงทำวัตร-สวดมนต์ ประกอบพิธีบรรพชาอุปสมบท และการประกอบกิจในงานมงคลและอวมงคลต่างๆ เป็นต้น

3. ต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลให้วิถีชีวิตคนทั่วโลกต้องเปลี่ยนไปจากเดิม เป็นสิ่งที่ไม่คุ้นเคยมาก่อน เปลี่ยนไปสู่วิถีใหม่หรือนิวนอร์มัล สุรพล อิศรไกรศีล (2563) อธิบาย คำว่า “New normal” ได้มีการนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในช่วงระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จากสถานการณ์หรือปรากฏการณ์ที่แต่เดิมเป็นสิ่งที่ไม่ปกติ ผู้คนไม่คุ้นเคย ไม่ใช่มาตรฐาน ต่อมาเมื่อเหตุ หรือเกิดวิกฤตบางอย่างจึงมีการเปลี่ยนแปลง ทำให้สถานการณ์หรือปรากฏการณ์นั้นกลายเป็นสิ่งที่ปกติ และเป็นมาตรฐาน และคำนี้มีใช้ในหลายบริบท ไม่ใช่เฉพาะในทางธุรกิจหรือวิถีชีวิตเท่านั้น เป็นการยากที่จะหาคำกลางๆ ที่จะใช้ได้ในทุกบริบท จึงได้ข้อสรุปร่วมกันว่า ควรจะเขียนคำนี้ทับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “นิวนอร์มัล” ซึ่งการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) นั้น ทางสมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย (2554) ระบุว่าเกิดจากการสัมผัส (Contact) กับสารคัดหลั่งจากทางเดินหายใจ หรือแพร่กระจายเชื้อจากฝอยละอองน้ำมูก น้ำลาย (Droplet) จากผู้ป่วยที่มีเชื้อโดยการไอ หรือจาม วิธีป้องกันที่สำคัญเพื่อให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ (2563, หน้า 47-99) และสำนักอนามัยผู้สูงอายุ

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2563, หน้า 2-14) ได้อธิบายถึงรายละเอียดวิธีการปฏิบัติศาสนกิจและการปฏิบัติตัวของพระสงฆ์ รวมถึงพุทธศาสนิกชนในยุคนิวนอร์มัลผ่านกิจวัตรต่างๆ ได้แก่ การทำวัตรเช้า-เย็น การลงพระปาฏิโมกข์ การจัดงานอุสมบท งานมงคล และอวมงคล การออกบิณฑบาต การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา การปฏิบัติตนของอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลี แผนกสามัญศึกษา และโรงเรียนการกุศลภายในวัด การปฏิบัติตนของอาจารย์และนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การปฏิบัติตนของพระสงฆ์ที่ต้องเดินทางไปปฏิบัติศาสนากิจนอกวัด การเปิดวัดท่องเที่ยวทางศาสนา และการจัดงานประจำปีตามวิถัวัฒนธรรมของวัด ในยุคนิวนอร์มัล ซึ่งทุกกิจกรรมของพระสงฆ์จะต้องมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งส่วนตัว และพุทธศาสนิกชนหมู่ใหญ่ เพื่อสร้างความตระหนักในการป้องกันและเฝ้าระวังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) พึงยึดแนวทางวิธีปฏิบัติตนที่เหมาะสม ดังนี้

ก่อนปฏิบัติศาสนกิจ 1) พิจารณาสภาพสุขภาพ หากพระภิกษุสงฆ์ สามเณร แม่ชี หรือผู้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา มีการเปลี่ยนแปลงของสุขภาพ เช่น มีไข้ ไอ แห้งๆ มีน้ำมูก เจ็บคอ หายใจเร็ว หายใจลำบาก หายใจเหนื่อย หรือกลับจากพื้นที่เสี่ยงและอยู่ในช่วงกักกัน ให้งดเข้าร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และสังเกตอาการให้ปฏิบัติตัวตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขอย่างเคร่งครัดในวัด หากอาการรุนแรงขึ้นให้ไปรับการตรวจสุขภาพ ณ สถานบริการพยาบาลใกล้วัด

2) เตรียมเจลแอลกอฮอล์ล้างมือ พกติดตัวหรือใน ย่าม พร้อมกับสำรองหน้ากากผ้า/หน้ากากอนามัย
 3) นุ่งหม้อหรือเป็นปริมณฑล สวมใส่หน้ากาก อนามัย/หน้ากากผ้าตลอดเวลา ขณะปฏิบัติศาสนกิจ
 1) สวมหน้ากากผ้า/หน้ากากอนามัยตลอดเวลา 2) ตรวจวัดอุณหภูมิร่างกาย หากพบว่า อุณหภูมิมากกว่า 37.5 องศาเซลเซียส ให้สังเกตอาการ หากอาการ รุนแรงขึ้น ให้ไปรับการตรวจสุขภาพ ณ สถาน บริการพยาบาลใกล้วัด 3) ลงทะเบียนเข้าร่วมงาน เพื่อสามารถติดตามได้สะดวกในกรณีที่ภายหลัง พบว่า อาจมีโอกาสนสัมผัสผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 4) ล้างมือด้วยสบู่และ น้ำสะอาด หรือเจลแอลกอฮอล์บ่อยๆ 5) ไม่สัมผัส ตา ปาก จมูก 6) เว้นระยะห่างระหว่างพระสงฆ์ ในระยะ 1-2 เมตร มีการสวมหน้ากากผ้า/ หน้ากาก อนามัยตลอดเวลาภายหลังปฏิบัติศาสนกิจ 1) ถอดหน้ากากผ้า/หน้ากากอนามัย ทำความสะอาด/ ทิ้งให้ถูกต้อง 2) ล้างมือให้สะอาด 3) ดูแลความ สะอาดของร่างกายและเปลี่ยนเครื่องนุ่งห่มอยู่เสมอ

สรุปว่า ต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ ในยุคนิวโนร์มัล มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้พระสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา พุทธศาสนิกชนทั่วไป ที่มาทำบุญที่วัด ตระหนักในการป้องกันและเฝ้า ระวังการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยยึดแนวทางวิธีปฏิบัติตนที่ เหมาะสมในการปฏิบัติศาสนกิจ ได้แก่ การทำวัตร เข้า-เย็น การลงพระปาฏิโมกข์ การจัดงานอุปสมบท การจัดงานมงคลและอวมงคล การออกบิณฑบาต การเดินทางไปปฏิบัติศาสนกิจนอกวัด การสอน หนังสือ การเรียนนันทกรรม บาลี แผนกสามัญศึกษา

มหาวิทยาลัย โรงเรียนการกุศลในวัด การมาทำบุญ ที่วัดของพุทธศาสนิกชนในวันสำคัญทางศาสนา ทั้งก่อนปฏิบัติศาสนกิจ ขณะปฏิบัติศาสนกิจและ ภายหลังปฏิบัติศาสนกิจ ตามความเหมาะสมของงาน สถานที่ บุคคล เวลา เพื่อให้เกิดความสุขทั้งกาย และใจ ปลอดภัย และไกลจากโรคติดเชื้อไวรัส โควิด 2019 (COVID-19)

4. การขับเคลื่อนต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจ พระสงฆ์ในยุคนิวโนร์มัลภายใต้ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

ในการศึกษารั้วนี้ใช้แนวคิดทางพระพุทธ ศาสนา หลักปฏิบัติตามมาตรการป้องกันของ กระทรวงสาธารณสุข และทฤษฎีสัมมัยใหม่เพื่อ บูรณาการขับเคลื่อนการปฏิบัติศาสนกิจของ พระสงฆ์ในยุคนิวโนร์มัลให้ปลอดภัย และห่างไกล จากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยกรมประชาสัมพันธ์ (2564) ได้ให้หลักปฏิบัติ ตามมาตรการป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามแนวทาง “D-M-H-T-T-A” ประกอบด้วย

D : Distancing เว้นระยะห่าง

M : Mask wearing สวมหน้ากาก

H : Hand washing ล้างมือบ่อยๆ

T : Temperature ตรวจวัดอุณหภูมิ

T : Testing ตรวจเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

A : Application Thaichana ติดตั้งและ ใช้แอปพลิเคชัน “ไทยชนะ” และ “หมอชนะ”

ก่อนเข้า-ออกสถานที่ทุกครั้ง เพื่อป้องกันการติดเชื้อแบบครอบจักรวาล (Universal Prevention for Covid-19) นั้น ทางศูนย์บริหารสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) (ศบค.) ได้นำเสนอหลักปฏิบัติ 10 ข้อ ประกอบด้วย 1) ออกจากบ้านเท่าที่จำเป็น 2) เว้นระยะห่างจากคนอื่นอย่างน้อย 1-2 เมตร 3) สวมหน้ากากอนามัย และทับด้วยหน้ากากผ้าตลอดเวลา ทั้งที่อยู่ในและนอกบ้านที่มีคนมากกว่า 2 คน 4) ล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์ทุกครั้งก่อนรับประทานอาหาร หลังใช้ส้วม ไอ จาม หรือสัมผัสวัตถุสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน 5) หลีกเลี่ยงการใช้มือสัมผัสหน้ากากอนามัย หน้ากากผ้าที่สวมใส่อยู่ รวมทั้งใบหน้า ตา จมูก ปาก โดยไม่จำเป็น 6) ผู้ที่เป็นกลุ่มเสี่ยง มีอายุมากกว่า 60 ปี และผู้มีโรคเรื้อรัง หลีกเลี่ยงการออกนอกบ้าน เว้นแต่จำเป็น (น้อยครั้งและใช้เวลาสั้นที่สุด) 7) ทำความสะอาดและฆ่าเชื้อพื้นผิวที่ถูกสัมผัสบ่อยๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าวของเครื่องใช้หรือสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพ 8) แยกของใช้ส่วนตัวทุกชนิด ไม่ควรใช้ของร่วมกับผู้อื่น 9) เลือกรับประทานอาหารที่ร้อนหรือปรุงสุกใหม่ ควรรับประทานอาหารแยกสำหรับ หากรับประทานอาหารร่วมกัน ให้ใช้ช้อนกลางส่วนตัว 10) หากสงสัยว่าตนเองมีความเสี่ยง เช่น สัมผัสผู้ที่อาจติดเชื้อ หรือมีอาการ ควรได้รับการตรวจด้วย ATK (Antigen Test Kit) บ่อยๆ เพื่อยืนยันว่ามีการติดเชื้อหรือไม่ หรือไปรับการตรวจรักษาที่สถานพยาบาลใกล้บ้าน (กรุงเทพธุรกิจ, 2564)

ดังนั้น เพื่อส่งเสริมวิถีชีวิตพระสงฆ์และประชาชน ทั้งร่างกาย จิตใจ พฤติกรรม อารมณ์

สังคม และปัญญา ให้สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้อย่างปกติสุข จะต้องปฏิบัติศาสนกิจให้เป็นวิถีชีวิตในยุคนิวโนอร์มัล (Culture of new normal) (พระมหาอำคา วรปัญญา และยุภาพร ยุภาศ, 2564, หน้า 455-469) ด้วยความเข้าใจและรู้เท่าทัน อยู่อย่างตระหนักแต่ไม่ตื่นตระหนก ซึ่งฉัฐวัฒน์ ชัชฌาณัฐ (2563, หน้า 198-207) กล่าวว่า ผู้นำองค์กรจะต้องไม่ตื่นตระหนก และสร้างแผนงานบริหารจัดการภาวะวิกฤตการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทันที จากผลการศึกษาของพระครูศรีปริยัติวิธาน (พระมหาเม้น คุปตรสี/ทองวิจิตร, 2563, หน้า 521-536) พบว่า โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) สามารถขับเคลื่อนด้วยแนวทางอริยสัจ 4 ได้แก่ 1) “ทุกข์” เป็นชั้นแถลงปัญหา ใช้หลัก “ปริญญา” ทำความเข้าใจและรู้ขอบเขต 2) “สมุทัย” เป็นชั้นวิเคราะห์ และวินิจฉัยมูลเหตุของปัญหา ใช้หลัก “ปหานะ” แก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไป 3) “นิโรธ” เป็นชั้นบอกภาวะที่ปราศจากปัญหา ใช้หลัก “สัจฉิกิริยา” ชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นไปได้ และ 4) “มรรค” เป็นชั้นกำหนดวิธีการ ขั้นตอน และรายละเอียด ใช้หลัก “ภาวนา” ลงมือแก้ปัญหา โดยแนวคิดต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้น รวมถึงกระบวนการอริยสัจ 4 นั้นยังสามารถบูรณาการกับแนวคิดวงจรคุณภาพของ Dr. William Edwards Deming (Deming in Mycoted, 2004) ที่นำเสนอ กระบวนการ “PDCA” ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ “Plan” เป็นการวางแผนกำหนดสาเหตุของปัญหา “Do” เป็นการเปลี่ยนแปลงหรือทดลอง “Check” เป็นการตรวจสอบแผนที่ดำเนินไปแล้วและ “Act”

เป็นการปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม เพื่อให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ สรุปตารางดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสังเคราะห์การขับเคลื่อนต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามแนวทางอริยสัจ 4 และวงจรคุณภาพ “PDCA”

ความคิดเห็นเกี่ยวกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ตามแนวทางอริยสัจ 4	ความคิดเห็นเกี่ยวกับวงจรคุณภาพ “PDCA” เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัลภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)
ทุกข์ = ผลกระทบของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	Plan (วางแผน) ใช้หลักปริญญญา คือ การกำหนดรู้ปัญหา เพื่อวางแผนป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในการปฏิบัติศาสนกิจ
สมุทัย = สาเหตุของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	Do (ทดลองปฏิบัติ) ใช้หลักปหานะ คือ การแก้ไขกำจัดให้หมดสิ้นไปได้แก่ การยอมรับปรับตัวกับความเป็นจริงที่เกิดขึ้น สามารถดำเนินชีวิตปฏิบัติศาสนกิจภายใต้การเปลี่ยนแปลงภายใน คือ การฝึกสติ-สมาธิ ส่วนภายนอก คือ การช่วยเหลือผู้อื่น
นิโรธ = การป้องกันโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	Check (ตรวจสอบ) = ใช้หลักสังฉิกริยา คือ ชี้ให้เห็นว่าการแก้ปัญหาเป็นไปได้ ได้แก่ ศึกษาให้รู้ เข้าใจถึงมาตรการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเพื่อให้เกิดความสบายใจ ปลอดภัยในการปฏิบัติศาสนกิจ
มรรค = การรักษาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	Act = (ปรับปรุงการดำเนินการ) ใช้หลักภาวนา คือ การลงมือแก้ปัญหา ได้แก่ การใช้หลักมาตรการต่างๆ ในการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์ตลอดถึงพุทธศาสนิกชน โดยยึดหลัก D-M-H-T-T-A และหลัก Universal Prevention for Covid-19 เพื่อรับมือแบบครอบคลุมจักรวาลในยุคนิวนอร์มัล

5. สรุป

พระสงฆ์ สามเณร ไวยาวัจกร สัปเหร่อ ถือว่าเป็นอีกกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ได้ง่าย โดยเฉพาะพระสงฆ์ ซึ่งมีกิจนิมนต์ ต้องพบปะกับประชาชนจำนวนมาก ทั้งการปฏิบัติศาสนกิจส่วนตัว และการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อสังคม จะต้องป้องกันตนเอง โดยการสวมหน้ากากอนามัย เว้นระยะห่างทางสังคม 1-2 เมตร ล้างมือบ่อยๆ ด้วยสบู่หรือเจลแอลกอฮอล์

ทุกครั้งก่อนประทานอาหาร/ฉันภัตตาหาร หลังใช้ส้วม ไอ จาม หรือสัมผัสวัตถุสิ่งของที่ใช้ร่วมกัน รวมถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือพิธีกรรมบางอย่างเพื่อป้องกันการปนเปื้อนจากสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่เสกน้ำหมาก ขากน้ำมนต์ เป็นต้น กลับจากบิณฑบาต ก็ต้องดูแลความสะอาดก่อนเข้าวัด ใช้การประเมินความเสี่ยงเพื่อความปลอดภัยและป้องกันให้พระสงฆ์ไม่เป็นกลุ่มเสี่ยง ควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่แออัด หรือที่ชุมชนสาธารณะที่มี

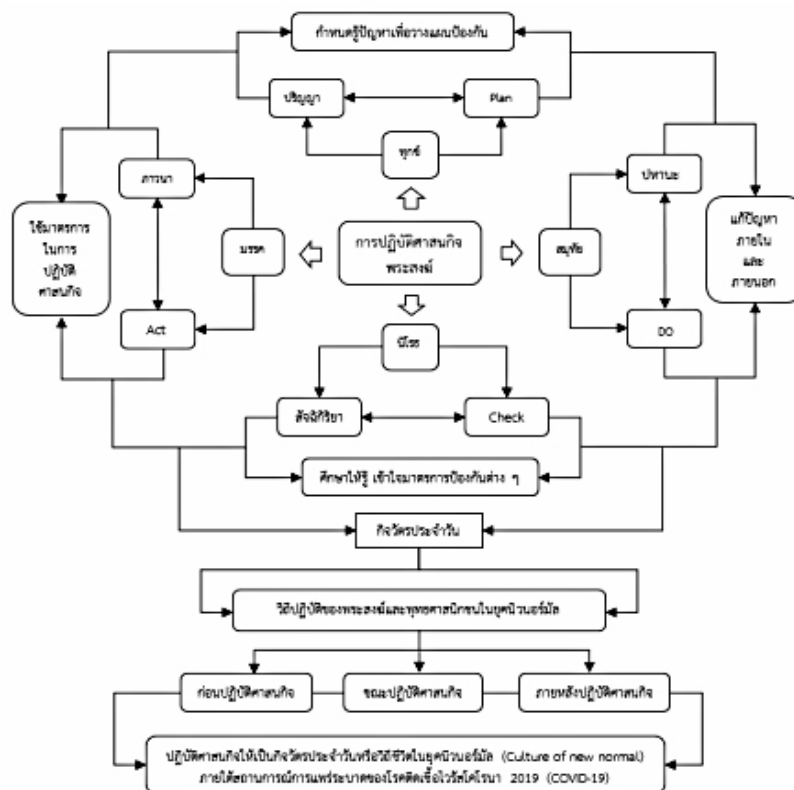

คนอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อลดความเสี่ยงในการติดโรค รวมถึงติดตามข่าวสารที่ถูกต้อง เชื่อถือได้จะได้ป้องกันดีกว่าแก้ไข เกิดประโยชน์ต่อสุขอนามัยพระสงฆ์เอง ตลอดจนญาติโยมมีวิธีการป้องกันที่เหมาะสม เป็นการตอบสนองมาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคตามมติของมหาเถรสมาคม และสนับสนุนนโยบายรัฐบาล พระสงฆ์จึงต้องมีความรู้ เข้าใจวิธีป้องกัน พุทธศาสนิกชนที่ถวายอาหาร หรือสิ่งของต้องไม่เอาเชื้อไปแพร่กระจายให้พระสงฆ์ พระสงฆ์ให้ความรู้ อบรมแนวทางปฏิบัติให้ประชาชนในการเจริญสติ-สมาธิในชีวิตประจำวัน ตามหลักอริยสัจ 4 บูรณาการกับวงจรคุณภาพ “PDCA” จะได้ทราบถึงผลกระทบสาเหตุ วิธีการป้องกัน เพื่อรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยยึดหลัก “D-M-H-T-T-A” และหลัก “Universal Prevention for Covid-19” มาใช้เป็นมาตรการแนวทางในการปฏิบัติศาสนกิจต่างๆ เพื่อป้องกันและควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ให้มีวิธีการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง ทั้งก่อนปฏิบัติศาสนกิจ ขณะปฏิบัติศาสนกิจ และภายหลังปฏิบัติศาสนกิจ เกิดเป็นวัฒนธรรม

วิถีชีวิตหรือกิจวัตรประจำวัน อันเป็นแนวทางสำคัญของการปฏิบัติศาสนกิจในยุคนิวนอร์มัล

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาต้นแบบการปฏิบัติศาสนกิจพระสงฆ์ในยุคนิวนอร์มัล ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ด้วยการนำหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้บูรณาการกับวงจรคุณภาพ “PDCA” โดยยึดหลัก “D-M-H-T-T-A” และ “Universal Prevention for Covid-19” เพื่อเป็นแนวทางรับมือแบบครอบคลุมจักรวาลในการปฏิบัติศาสนกิจยุคนิวนอร์มัลให้เป็นวัฒนธรรมวิถีชีวิตหรือกิจวัตรประจำวัน (Culture of new normal) สิ่งสำคัญ คือ 1) พระสงฆ์และประชาชนควรนำตัวแบบไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติศาสนกิจเพื่อรับมือกับโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) 2) พระสงฆ์และประชาชนควรใช้วิกฤตครั้งนี้ เป็นโอกาสในการสร้างวัคซีนใจให้มีภูมิคุ้มกันที่เข้มแข็ง สามารถให้กำลังใจตนเองและคนรอบข้างได้ โดยผู้ศึกษาได้สรุปเป็นองค์ความรู้ตามภาพที่ปรากฏนี้

ภาพที่ 1 ต้นแบบการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาในยุคนิรณรมิตภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

เอกสารอ้างอิง

- กรมประชาสัมพันธ์. (2564). กรมอนามัย แนะนำการใส่หน้ากากอนามัยถูกวิธี ยึดหลัก D-M-H-T-T-A ป้องกันโควิดได้. เข้าถึงได้จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/33/iid/15501>
- กรุงเทพธุรกิจ. (2564). 10 หลักปฏิบัติ อยู่กับโควิด-19 ป้องกันการติดเชื้อแบบครบวงจร. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/955421>
- คมชัดลึก. (2554). คำวัด-กิจ-ของสงฆ์. เข้าถึงได้จาก https://www.komchadluek.net/news/lifestyle/84897?fbclid=IwAR211rafyiuXCxbstcserOh48ClhKEyGWbWc6JVLIOj8SovTPgGMUxBx_UQ
- ฉัฐวัฒน์ ชัชฌาภรณ์. (2563). การจัดการองค์การในภาวะวิกฤต กรณีโรคติดเชื้อไวรัส COVID-19. วารสารวิชาการธรรมศาสตร์, 20(4), 198-207.

- พระครูศรีปริยัติวิธาน (พระมหาเมี้ยน คุปตรสี/ทองวิจิตร). (2563). ความคิดเห็นของประชาชนต่อการป้องกันและรักษาโรคติดเชื้อโควิด-19 ตามหลักอริยสัจ 4. *วารสารศิลปการจัดการ*, 4(3), 521-536.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2530). *สถาบันสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สหประชาพานิชย์.
- พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ และคณะ. (2563). *คู่มือการปฏิบัติศาสนกิจของพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในยุค New Normal*. กรุงเทพฯ: นิติธรรม.
- พระมหาอำคา วรปัญญา และยุภาพร ยูภาศ. (2564). การส่งเสริมสุขภาวะวิถีพุทธในความปกติใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(2), 455-469.
- พุทธทาสภิกขุ. (2544). *คำสอนผู้บวชพรรษาเดียว*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาเถรสมาคม. (2564). *มติมหาเถรสมาคม เรื่อง มาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) สำหรับพระภิกษุสามเณร เพิ่มเติม*. เข้าถึงได้จาก http://mahathera.onab.go.th/files/mati_doc/c_11300461_250%20มาตรการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา%202019.pdf
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย (ชุด 91 เล่ม)*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศูนย์ข้อมูล COVID-19. (2564). *สถานการณ์การติดเชื้อ COVID-19 ในประเทศ*. เข้าถึงได้จาก <https://web.facebook.com/informationcovid19/photos/a.106455480972785/446369723648024>
- สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2554). *องค์ความรู้เกี่ยวกับเชื้อไวรัสโคโรนา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.pidst.or.th/A215.html>
- สำนักงานเลขาธิการสมเด็จพระสังฆราช. (2563). *ประทานพระดำริให้วัดจัดตั้งโรงงานช่วยเหลือผู้ประสบความยากลำบากในสถานการณ์โรคระบาด*. เข้าถึงได้จาก <https://web.facebook.com/SanggharajaOffice/photos/a.1762221880755375/2473667426277480/>
- สำนักอนามัยผู้สูงอายุ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2563). *คู่มือการจัดพิธีทางศาสนาและการจัดกิจกรรมทางประเพณีในสถานการณ์ป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)*. กรุงเทพฯ: ทีเอส อินเทอร์เน็ต.
- สุรพล อิศโรกรศีล. (2563). *การพิจารณาศัพท์บัญญัติและนิยามของคำว่า New normal และ New norm*. เข้าถึงได้จาก https://web.facebook.com/surapol.issaragrisil/posts/10207392559168907?_rdc=1&_rdr

Deming in Mycoted. (2004). *Plan Do Check Act (PDCA)*. Retrieved from <http://www.mycoted.com/creativity/techniques/pdca.php>

World Health Organization. (2020). *Statement on the second meeting of the International Health Regulations Emergency Committee regarding the outbreak of novel coronavirus (2019-nCoV)*. Retrieved from <https://georgia.un.org/en/47774-statement-second-meeting-international-health-regulations-emergency-committee-regarding>